

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. liepos 1 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Gedimino Sagačio ir Dalios Vasarienės (pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje kasacine žodinio proceso tvarka neviešame teismo posėdyje išnaginėjo civilinę bylą pagal **pareiškėjos** (*duomenys neskelbtini*) kasacinį skundą dėl (*duomenys neskelbtini*) apygardos teismo (*duomenys neskelbtini*) nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos (*duomenys neskelbtini*) prašymą dėl neterminuoto motinos valdžios apribojimo panaikinimo, suinteresuoti asmenys (*duomenys neskelbtini*), viešojo įstaiga (*duomenys neskelbtini*), išvadą teikianti institucija byloje Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (*duomenys neskelbtini*) apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių neterminuoto motinos valdžios apribojimo pakeitimą laikinu, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėja prašė panaikinti (*duomenys neskelbtini*) apylinkės teismo (*duomenys neskelbtini*) sprendimą, kuriuo nustatytas neterminuotas motinos valdžios apribojimas jos sūnaus (*duomenys neskelbtini*) atžvilgiu.
3. Nurodė, kad ne visą laiką tinkamai vykdė savo pareigas sūnui, tačiau kai sūnus buvo perkeltas į VŠĮ (*duomenys neskelbtini*), atsirado galimybės lankyti sūnų ir su juo bendrauti. Nuo 2019 m. spalio mėnesio pareiškėja sūnų aplankė kelis kartus, bendravo su juo, atveždavo lauktuvių, vaikas prisirišo prie jos, susiformavo geras ryšys, todėl pareiškėja siekia sūnų auginti pati. Esminis dalykas, dėl ko turėtų būti panaikintas motinos valdžios apribojimas, yra aplinkybė, kad pareiškėja pakeitė savo gyvenimo būdą ir nustojo vartoti alkoholį. Pareiškėja alkoholio nebevartoja nuo 2018 metų. Pareiškėjai (*duomenys neskelbtini*) buvo paskirtas dviejų kambarių suremontuotas socialinis būstas, į šį ji su šeima įsikėlė.
4. Pareiškėja teigė, kad ji yra susituokusi su (*duomenys neskelbtini*), turi su juo pusės metų kūdikį, be to, pati augina dar vieną sūnų, kuris yra dvejų metų amžiaus. Pareiškėjos nuomone, sūnų gyvenimas su motina geriausiai atitiktų abiejų brolių interesus.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. (*duomenys neskelbtini*) apylinkės teismas (*duomenys neskelbtini*) sprendimu pareiškėjos pareiškimo dėl neterminuotos motinos valdžios apribojimo panaikinimo netenkino.
6. Teismas nustatė, kad pareiškėja padarė žymią pažangą, nes nevartoja alkoholio, lankė savo sūnų. Tačiau šios pastangos nėra pakankamos, kad ji galėtų savarankiškai auginti tris nepilnamečius vaikus, iš kurių vienam yra nustatytas didelis specialiųjų ugdymosi poreikių lygis. Teismo vertinimu, pareiškėjai trūksta žinių ir įgūdžių, susijusių su sūnaus sveikatos ir elgesio sutrikimais bei su tuo susijusiais poreikiais. Pareiškėja turi imtis aktyvių veiksmų, kreiptis pagalbos, patarimo į socialinius darbuotojus, vaiko teisių apsaugos specialistus dėl sūnaus sveikatos problemų sprendimo būdų, jo auklėjimo ir kitų poreikių užtikrinimo. Pareiškėja neįrodė, kad dėjo pakankamai pastangų, norėdama įgyti žinių ir įgūdžių, susijusių su sūnaus sveikatos ir elgesio sutrikimais bei su tuo susijusiais poreikiais. Be to, pareiškėja neatkūrė ryšio su sūnumi, ji pakankamai nesidomi sūnaus gyvenimu, sveikata bei problemomis.
7. Pareiškėjos teiginiai apie jos pajėgumą užtikrinti vaiko interesus yra deklaratyvus pobūdžio ir kelia abejonių dėl realių galimybių įgyvendinti ketinimus. Nėra duomenų dėl pareiškėjos galimybių pasirūpinti visais vaikais, užtikrinti vaikams tinkamas gyvenimo sąlygas, būtinas jų fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi.
8. (*duomenys neskelbtini*) apygardos teismas, išnaginėjęs bylą pagal ieškovų apeliacinį skundą, (*duomenys neskelbtini*) nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
9. Teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, kad pareiškėjai trūksta žinių ir įgūdžių, susijusių su sūnaus sveikatos ir elgesio sutrikimais bei su tuo susijusiais poreikiais. Ieškovė turi susirasti darbą, pradėti realiai bendrauti su sūnumi, savo doru elgesiu siekti vaiko palankumo, priimti Vaiko teisių apsaugos tarnybos teikiamą pagalbą, vykdyti jų rekomendacijas ir galimą veiksmų planą siekiant susigrąžinti vaiką. Ieškovės teiginiai apie jos pajėgumą užtikrinti vaiko interesus yra deklaratyvus pobūdžio ir neįrodo realių jos galimybių pasirūpinti vaiku, užtikrinti tinkamas gyvenimo sąlygas, būtinas jo vystymuisi.
10. Teismas nusprendė, kad pareiškėja neįrodė, jog dėjo pakankamai pastangų įgyti žinių ir įgūdžių, susijusių su mažamečio sūnaus sveikatos ir elgesio sutrikimais bei su tuo susijusiais poreikiais, neatkūrė ryšio su sūnumi, todėl pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad panaikinti neterminuotą motinos valdžios apribojimą nėra pagrindo.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai

11. Pareiškėja (*duomenys neskelbtini*) kasaciniu skundu prašo panaikinti (*duomenys neskelbtini*) apygardos teismo (*duomenys neskelbtini*) ir (*duomenys neskelbtini*) apylinkės teismo (*duomenys neskelbtini*) sprendimą ir perduoti bylą (*duomenys neskelbtini*) apylinkės teismui nagrinėti iš naujo. Kasacinis skundas yra grindžiamas tokiais argumentais:
 - 11.1. Teismai pažeidė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 3.181 straipsnio 3 dalį, nes jos netaikė. Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad pareiškėjos elgesys pasikeitė, nes ji padarė žymią pažangą – nevartoja alkoholio, lanko savo sūnų. Pagrindinė priežastis, kodėl buvo apribota pareiškėjos motinos valdžia, buvo piktnaudžiavimas alkoholiu, nesirūpinimas vaikais. Tačiau iš byloje esančių medicininių dokumentų išrašo matyti, kad pareiškėjai taikytas gydymas, psichoterapinis pokalbis, suderintas palaikomasis gydymas. Nuo 2018 m. liepos 1 d. nėra užfiksuotas nė vienas pareiškėjos neblaivumo atvejis. Taip pat nuo 2018 m. liepos mėnesio pareiškėja tinkamai augina ir prižiūri dar du kartu su ja gyvenančius vaikus.
 - 11.2. Teismo padarytos išvados apie pasikeitusias aplinkybes patvirtina ir pagrindą tenkinti pareiškėjos prašymą arba taikyti [CK 3.181 straipsnio](#) 3 dalį, nes priešingu atveju būtų paneigtos visos pareiškėjos pastangos keisti gyvenimo būdą, susitvarkyti buitį, sūnaus teisė augti šeimoje su broliais. Taip pat teismo sprendimas pažeidė pareiškėjos sūnaus teises, nes jis gyvena atskirai nuo savo brolio.
 - 11.3. Teismai, netaikydami [CK 3.181 straipsnio](#) 3 dalies nuostatos, nukrypo nuo teismų praktikos ir Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme nurodytų principų ir nepagrįstai nevertino pareiškėjos elgesio pasikeitimo: ji dvejus metus nevartoja alkoholio, sukūrė šeimą, pagimdė kūdikį.
 - 11.4. Neterminuotas motinos valdžios apribojimas taikomas tik išimtiniais atvejais, kai yra būtina. Šiuo atveju realus pavojus pareiškėjos sūnaus fiziniam, psichiniam saugumui, sveikatai nenustatytas. Pareiškėjos žinių trūkumas apie sūnų, jos geresnio elgesio su sūnumi susiformavimas gali būti kompensuojamas teikiant jai kompleksinę pagalbą. Šiuo atveju nustatyti apribojimai yra neadekvatūs, nes iš esmės pasikeitus situacijai ar išnykus priežastims, dėl kurių jai buvo taikytas motinos valdžios apribojimas, palikta galioti griežčiausia ir krašutinė priemonė jos atžvilgiu – neterminuotas motinos valdžios apribojimas, kuris pažeidė Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme nustatytus principus.
 - 11.5. Teismai pažeidė įrodinėjimą reglamentuojančias teisės normas, nes padarė nepagrįstą išvadą, jog pareiškėjos pastangos nėra pakankamos, kad ji galėtų savarankiškai auginti ne du, bet tris nepilnamečius vaikus, kurių vienam nustatytas didelis specialiųjų ugdymosi poreikių lygis. Teismas netinkamai rėmėsi Vaiko teisių apsaugos skyriaus išvada ir suinteresuoto asmens paaiškinimu, kad nesiformuoja stipresnis tarpusavio ryšys tarp motinos ir sūnaus, nerodomas emocijos, vyrauja motinos kaip stebėtojos vaidmuo.
 - 11.6. Teismas pabrėžė tik pareiškėjos pareigas ir vadovavosi tik globėjos atstovės paaiškinimu. Tačiau nebuvo įvertintos kitos pareiškėjos ir sūnaus bendravimą sunkinančios aplinkybės: karantino įvedimas šalyje, aplinkybė, kad pareiškėja augina dar du vaikus, vieną iš jų kūdikį. Byloje nėra duomenų, kad pareiškėja nesidomi sūnumi, nėra paneigtos aplinkybės, kad ji skambino globos įstaigai ir teiravosi apie sūnaus sveikatos būklę.
 - 11.7. Teismas taip pat pažeidė šalių lygiateisiškumo principą, nes nepasisakė dėl globėjo pareigų teikti pagalbą pareiškėjai bendraujant su sūnumi, o pareiškėjai nurodė susirasti darbą, nors ji augina kūdikį. Taip pat teismas nurodė pareiškėjai realiai bendrauti su sūnumi, nors šalyje paskelbtas karantinas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl neterminuoto tėvų valdžios apribojimo pakeitimo laikinu

12. Tėvų valdžios apribojimas yra reglamentuojamas tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose. Tai yra išimtinė valstybės taikoma priemonė (sankcija), kai tėvai netinkamai vykdo pareigas, susijusias su vaiko auklėjimu, vystymusi, sveikata, jo dvasiniu ir moraliniu ugdymu.
13. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės dalyvės užtikrina, jog vaikas nebūtų išskirtas su savo tėvais prieš jų norą, išskyrus tuos atvejus, kai kompetentingi organai, vadovaudamiesi teismo sprendimu ir taikytiniais įstatymais, atitinkama tvarka nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams. Tai nustatyti gali prireikti tam tikru konkrečiu atveju, pavyzdžiui, kai tėvai žiauriai elgiasi su vaiku arba juo nesirūpina, arba kai tėvai gyvena atskirai ir reikia nuspręsti, kur turi gyventi vaikas.
14. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad kiekvienas turi teisę į tai, jog būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas. Vaiko teisė gyventi kartu su tėvais yra vienas esminių teisių į šeimos gyvenimą elementų (Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) 2019 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Zelikha Magomadova prieš Rusiją*, peticijos Nr. 58724/14, 98 punktas). Šeimos išskyrimas yra labai rimto pobūdžio apribojimas; toks žingsnis turi būti pagrįstas pakankamai protingais ir svarbiais motyvais, atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus (EŽTT 1988 m. kovo 24 d. sprendimas byloje *Olsson prieš Švediją* (Nr. 1), peticijos Nr. 10465/83, 72 punktas). Geriausių vaiko interesų apsvaistymas yra dvejopo pobūdžio: pirma, reikia užtikrinti, kad vaikas augtų sveikoje aplinkoje ir tėvas (motina) negali intis priemonių, kurios pakenktų vaiko sveikatai, raidai, ir, antra, turi būti užtikrintas vaiko ryšių su šeima palaikymas (išskyrus tuos atvejus, kai paaiškėjo ypatingas šeimos netinkamumas), nes šių ryšių suvaržymas reiškia vaiko atskyrimą nuo jo šaknų (EŽTT 2012 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Pontes prieš Portugaliją*, peticijos Nr. 19554/09, 79 punktas).
15. Naujausioje EŽTT praktikojetokio pobūdžio bylose pripažįstama, kad, sprendami dėl tėvų valdžios apribojimo ir teisės į šeimos gyvenimą suvaržymo, nacionaliniai teismai turi išsamiai įvertinti visą šeimos situaciją ir visas susijusias aplinkybes, ypač faktines, emocines, psichologines, materialines, medicininio pobūdžio aplinkybes, ir atlikti subalansuotą ir pagrįstą kiekvieno asmens interesų vertinimą, siekdami nustatyti, koks sprendimas būtų geriausias vaikui (EŽTT 2020 m. vasario 25 d. sprendimas byloje *Y.I. prieš Rusiją*, peticijos Nr. 68868/14, 78 punktas). Tokie priemonės kaip tėvų valdžios apribojimas gali būti taikomos tik išimtiniais atvejais (angl. *exceptional circumstances*) ir pateisinamos, jei jos yra motyvuojamos geriausių vaiko interesų užtikrinimu (ten pat, 82 punktas). Vien aplinkybės, kad pareiškėjas neturi darbo ir turi finansinių sunkumų, nėra pagrindas spręsti dėl tėvų valdžios apribojimo, nesant kitų pagrįstų priežasčių (ten pat, 91 punktas).
16. Teisėjų kolegijos vertinimu, nurodyti tarptautiniai šeimos gyvenimo bei geriausių vaiko interesų apsaugos standartai yra aktualūs ir sprendžiant klausimą dėl jau paskirto tėvų valdžios apribojimo panaikinimo (neterminuoto tėvų valdžios pakeitimo laikinu). Teismas, nagrinėdamas prašymą, susijusį su tėvų valdžios apribojimu, turi būti aktyvus, įvertinti reikšmingų faktinių aplinkybių visumą, siekdamas nustatyti, ar tėvų valdžios

ribojimo kaip išimtinės priemonės taikymas yra pagrįstas ir atitinka geriausius vaiko interesus.

17. Tėvų valdžios apribojimas yra atsakomybės tėvams forma, kai yra pagrindas spresti, kad tėvai (tėvas ar motina) vengia atlikti savo pareigas auklėti vaikus, piktnaudžiauja tėvų valdžia, žiauriai elgiasi su vaikais, daro žalingą įtaką vaikams savo amoraliu elgesiu arba nesirūpina vaikais ([CK 3.180 straipsnis](#)). Šis tėvų valdžios apribojimo sąlygų sąrašas yra baigtinis. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje aiškinant šias teisės normas konstatuota, kad tėvų valdžia gali būti apribota nustačius bent vieną iš [CK 3.180 straipsnio](#) 1 dalyje nurodytų aplinkybių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-114/2013](#)). Neterminuotas tėvų valdžios apribojimas yra *ultima ratio* (krašutinė priemonė), taikoma tuomet, kai teismas padaro išvadą, kad tėvai (tėvas ar motina) daro ypatingą žalą vaiko vystymuisi ar visiškai juo nesirūpina, ir nėra duomenų, kad padėtis gali pasikeisti ([CK 3.180 straipsnio](#) 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-514-378/2020](#), 25 punktas).
18. [CK 3.181 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad vaiko atskyrimas nuo tėvų (tėvo ar motinos) panaikinamas išnykus aplinkybėms, dėl kurių vaikas nuo tėvų atskirtas. [CK 3.181 straipsnio](#) 3 dalyje reglamentuojama, kad jei aplinkybės pasikeitė, tačiau nėra pakankamo pagrindo visiškai panaikinti neterminuotą tėvų valdžios apribojimą, jis gali būti pakeistas laikinu apribojimu. Tai reiškia, kad įstatymas nustato, jog tais atvejais, kai išnyksta aplinkybės, dėl kurių vaikas nuo tėvų buvo atskirtas, vaiko atskyrimas nuo tėvų (tėvo ar motinos) yra panaikinamas. Taip pat teismas turi teisę panaikinti neterminuotą tėvų valdžios apribojimą ir pakeisti jį laikinu apribojimu, jei aplinkybės pasikeitė, tačiau nėra pakankamo pagrindo visiškai panaikinti tėvų valdžios apribojimą.
19. Neterminuotas tėvų valdžios apribojimas gali būti panaikintas (jei vaikas neįvaikintas), jei tėvai (tėvas ar motina) pakeitė savo elgesį ir gali auklėti vaiką ir jei tėvų valdžios apribojimo panaikinimas neprieštarauja vaiko interesams ([CK 3.181 straipsnio](#) 2 ir 6 dalys) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-475-969/2018](#), 19 punktas). Kai yra sprendžiama dėl tėvų valdžios apribojimo, turi būti nustatomi ne tik kalti tėvų veiksmai ar neveikimas, sudarantys įstatyme nustatytą tėvų valdžios apribojimo pagrindą, bet taip pat turi būti įvertinta, ar ir kaip kito tėvų elgesys. Pažymėtina, kad tėvų elgesys turi pasikeisti ne epizodiškai, bet teigiami pokyčiai turi būti stabilūs ir apimti visas sritis: rūpinimąsi vaikų sveikata, auklėjimą, bendravimą su pedagogais, alkoholio vartojimo problemų sprendimą, švarios ir tvarkingos namų aplinkos sukūrimą ir t. t. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-514-378/2020](#), 36 punktas).
20. Atsižvelgdama į formuojamą kasacinio teismo praktiką, geriausių vaiko interesų apsaugos prioriteto principą, teisėjų kolegija daro išvadą, kad, sprendžiant dėl [CK 3.181 straipsnio](#) 1–3 dalių taikymo, turi būti įvertinama, kaip pasikeitė teisiškai reikšmingos aplinkybės nuo teismo sprendimo dėl tėvų valdžios apribojimo priėmimo iki pateikto prašymo panaikinti tėvų valdžios apribojimą (pakeisti jį laikinu apribojimu) nagrinėjimo teisme. Tokiu atveju vertinama, ar pasikeitusios aplinkybės leidžia spresti, kad pagrindai, dėl kurių buvo taikytas tėvų valdžios apribojimas, išnyko (visiškai ar iš dalies), kaip pasikeitė tėvų elgesys, ar teigiami pokyčiai yra stabilūs ir apima visas sritis bei rodo jų galimybes tinkamai auklėti ir auginti vaiką, juo rūpintis, užtikrinti geriausius vaiko interesus. Tokios aplinkybės turi būti ne pavienės (epizodiškos), o pakankamai stabilios, pagrindžiančios tėvų valdžios ribojimo panaikinimą (arba neterminuoto tėvų valdžios apribojimo pakeitimą laikinu).
21. Nagrinėjamoje byloje teismai nustatė, kad (*duomenys neskelbtini*) apylinkės teismas (*duomenys neskelbtini*) sprendimu nustatė pareiškėjai neterminuotą motinos valdžios apribojimą sūnaus atžvilgiu. Pareiškėja (*duomenys neskelbtini*) pateikė teismui pareiškimą neterminuotą motinos valdžios apribojimą panaikinti, nurodydama, kad pakeitė savo elgesį ir išnyko aplinkybės, dėl kurių buvo nustatytas neterminuotas jos valdžios apribojimas sūnaus atžvilgiu. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjos prašymo netenkino. Teismas nustatė, kad nors pareiškėja padarė žymią pažangą, nes nevartoja alkoholio, lanko savo sūnų, tačiau šios pastangos nėra pakankamos, kad ji galėtų savarankiškai auginti tris nepilnamečius vaikus, iš kurių vienam yra nustatytas didelis specialiųjų ugdymosi poreikių lygis. Teismo vertinimu, pareiškėja turi imtis aktyvių veiksmų, kreiptis pagalbos, patarimo į socialinius darbuotojus, vaikų teisy apsaugos specialistus dėl sūnaus sveikatos problemų sprendimo būdų, jo auklėjimo ir kitų poreikių užtikrinimo. Teismas padarė išvadą, kad pareiškėja neįrodė, jog dėjo pakankamai pastangų, norėdama įgyti žinių ir įgūdžių, susijusių su sūnaus sveikatos ir elgesio sutrikimais bei su tuo susijusiais poreikiais, ir ji neatkūrė ryšio su sūnumi. Apeliacinės instancijos teismas paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą nepakeistą.
22. Pareiškėja, nesutikdama su priimtais teismų sprendimais, kasaciniame skunde argumentuoja, kad teismas pažeidė [CK 3.181 straipsnio](#) 3 dalį, nes jos netaikė. Teismo padarytos išvados apie pasikeitusias aplinkybes patvirtina ir pagrindą tenkinti pareiškėjos prašymą arba taikyti [CK 3.181 straipsnio](#) 3 dalį, nes priešingu atveju būtų paneigtos visos pareiškėjos pastangos keisti gyvenimo būdą, susitvarkyti buitį, sūnaus teisė augti šeimoje su broliais. Taip pat teismo sprendimas pažeidė pareiškėjos sūnaus teises, nes jis gyvena atskirai nuo savo brolio. Šiuo atveju realus pavojus pareiškėjos sūnaus fiziniam, psichiniam saugumui, sveikatai nenustatytas. Pareiškėjos žinių trūkumas apie sūnų, jos geresnio elgesio su sūnumi susiformavimas gali būti kompensuojamas teikiant jai kompleksinę pagalbą. Taip pat pareiškėja teigia, kad teismas pabrėžė tik pareiškėjos pareigas ir vadovavosi tik globėjos atstovės paaiškinimu, tačiau nebuvo įvertintos kitos pareiškėjos ir sūnaus bendravimą sunkinančios aplinkybės: karantino įvedimas šalyje, aplinkybė, kad pareiškėja augina dar du vaikus, vieną iš jų kūdikį. Byloje nėra duomenų, kad pareiškėja nesidomi sūnumi, nėra paneigtos aplinkybės, kad ji skambino globos įstaigai ir teiravosi apie sūnaus sveikatos būklę.
23. Taip pat pareiškėja teigia, kad teismai neįvertino aplinkybių, sunkinančių jos bendravimą su sūnumi (karantino įvedimas, aplinkybė, kad pareiškėja augina dar du vaikus, vieną iš jų kūdikį). Be to, byloje nėra duomenų, kad pareiškėja nesidomi sūnumi, nėra paneigtos aplinkybės, kad ji skambino globos įstaigai ir teiravosi apie sūnaus sveikatos būklę. Be to, teismai pažeidė šalių lygiateisiškumo principą, nes nepasisakė dėl globėjo pareigų teikti pagalbą pareiškėjai bendraujant su sūnumi, o pareiškėjai nurodė susirasti darbą, nors ji augina kūdikį.
24. Teisėjų kolegija sutinka su pareiškėjos kasaciniame skunde nurodomu argumentu, kad teismas, nagrinėjantis prašymą dėl neterminuoto tėvų valdžios apribojimo panaikinimo, turi teisę, nustatęs [CK 3.181 straipsnio](#) 3 dalyje nurodytas aplinkybes, spresti dėl neriboto tėvų valdžios apribojimo pakeitimo laikinu savo iniciatyva (lot. *ex officio*). Teisės doktrinoje nurodoma, kad kai išnagrinėjus ieškinį dėl neterminuoto tėvų valdžios ribojimo panaikinimo matyti, jog tėvai stengiasi ir jų elgesys rodo juos siekiant vykdyti savo pareigas vaikams, tačiau aplinkybės nėra pasikeitusios taip, kad būtų galima konstatuoti tėvus galint jį vykdyti, ir nesant pagrindo riboti tėvų valdžią, neterminuotas tėvų valdžios ribojimas gali būti pakeistas laikinu (*Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Trečioji knyga. Justitia, 2002, p. 354). Toks minėtos teisės normos aiškinimas yra grindžiamas tėvų valdžios apribojimo išimtinumu ir geriausių vaikų interesų užtikrinimu. Teismas, nustatęs, kad byloje yra prielaidos spresti dėl neterminuoto tėvų valdžios apribojimo pakeitimo laikinu, turi būti aktyvus, esant poreikiui pareikalauti papildomų duomenų ir paaiškinimų, išsamiai išnagrinėti reikšmingas faktines aplinkybes.
25. Remdamasi teismų nagrinėjamoje byloje nustatytais aplinkybėmis, byloje kasaciniame teismui pateiktais papildomais duomenimis ir paaiškinimais, taip pat Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 17 d. vykusio teismo posėdžio metu šalių, suinteresuotų asmenų bei išvadą byloje teikiančios institucijos pateiktais paaiškinimais, teisėjų kolegija daro išvadą, kad egzistuoja aplinkybės, sudarančios pagrindą taikyti [CK 3.181 straipsnio](#) 3 dalyje nustatytą teismo teisę pakeisti neterminuotą tėvų valdžios apribojimą laikinu.
26. Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad pareiškėja padarė žymią pažangą, nes nevartoja alkoholio, lanko savo sūnų. Remiantis teismų nustatytais duomenimis, pareiškėja nuo 2019 m. birželio 19 d. iki 2020 m. kovo 2 d. sūnaus aplankyti buvo atėjusi tryliką kartų, taip pat nuo 2020 m. sausio 21 d. iki 2020 m. kovo 2 d. sūnų lankė aštuonis kartus. Remiantis išvadą byloje teikiančios institucijos duomenimis, pareiškėja vykdydė jai nustatytus įpareigojimus: jį vyko konsultacijos s į Respublikinį priklausomybės ligų centrą dėl galimos priklausomybės nuo alkoholio, jai yra paskirtas medikamentinis gydymas. Taip pat teismo posėdžio metu pareiškėja nurodė, kad su sūnumi bendrauja nuotoliniu būdu kiekvieną dieną, lanko sūnų, siekia, kad jis augtų kartu šeimoje. Šios byloje nustatytos aplinkybės leidžia teigti, kad pareiškėja stengiasi palaikyti ryšį su sūnumi, domisi juo, dėda pastangas gydytis, kreipėsi pagalbos į socialinius darbuotojus ir siekia keisti savo gyvenimo būdą. Taip pat byloje nustatytos reikšmingos emocinės, psichologinės, materialinės, medicininio pobūdžio aplinkybės leidžia spresti apie pareiškėjos padarytą pažangą ir siekį bendrauti su sūnumi bei ateityje sudaryti galimybes jam augti kartu šeimoje.

27. Minėta, kad tėvų valdžios apribojimas (tuo labiau neterminuotas) gali būti taikomas tik išimtiniais atvejais, kai nėra abejonių, jog tėvai negali (negalės) tinkamai rūpintis vaiku ir priešingu atveju būtų daroma žala vaikui ir pažeidžiamas geriausių vaiko interesų principas. Šiuo atveju byloje teismų nustatytos aplinkybės leidžia spręsti, kad aplinkybės dėl pareiškėjos valdžios apribojimo sūnaus atžvilgiu neišnyko, tačiau yra pagrindas spręsti dėl neterminuoto pareiškėjos valdžios apribojimo pakeitimo laikinu.
28. Laikinas pareiškėjos valdžios apribojimas sūnaus atžvilgiu yra suderinamas su pareiškėjos sūnaus geriausių interesų užtikrinimu ir yra proporcingas pareiškėjos teisės į privataus (šeimos) gyvenimo apsaugą ribojimas. Tokiu būdu šiuo atveju būtų užtikrinta, kad pareiškėjos sūnus augtų sveikoje aplinkoje ir galėtų tinkamai vystytis bei būtų sudarytos galimybės vaikui palaikyti ryšius su savo šeima.
29. Apibendrinama teismų nustatytas aplinkybes ir kasacinio skundo argumentus, teisėjų kolegija daro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė tėvų valdžios apribojimą reglamentuojančias teisės normas ir nepagrįstai nesprenė dėl galimybės pakeisti neterminuotą pareiškėjos valdžios apribojimą sūnaus atžvilgiu laikinu. Todėl skundžiamas apeliacinės instancijos teismo sprendimas yra naikintinas ir byloje priimamas sprendimas nustatyti laikiną pareiškėjos motinos valdžios ribojimą sūnaus (*duomenys neskkelbtini*) atžvilgiu.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

30. Byloje 2021 m. birželio 21 d. gauta Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos (*duomenys neskkelbtini*) skyriaus pažyma, kurioje nurodyta, kad valstybės naudai priteistina antrinės teisinės pagalbos išlaidų suma yra 207 Eur.
31. Remiantis [CPK 408 straipsniu](#) CK 3.181 straipsnyje nurodytas tėvų valdžios apribojimo panaikinimas ar tėvų valdžios apribojimo būdo pakeitimas kitu nagrinėjamas ypatingąja teise. [CPK 443 straipsnio](#) 6 dalyje nustatyta, kad dalyvaujančių byloje asmenų bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos. Tais atvejais, kai dalyvaujančių byloje asmenų suinteresuotumas bylos baigtimi yra skirtingas arba jų interesai yra priešingi, teismas gali proporcingai padalyti turėtas bylinėjimosi išlaidas arba jų atlyginimą priteisti iš dalyvavusio byloje asmens, kurio pareiškimas atmestas. Nagrinėjamoje byloje nenustatyta, kad dalyvaujančių byloje asmenų suinteresuotumas bylos baigtimi yra skirtingas. Atsižvelgiant į tai, teisėjų kolegija bylinėjimosi išlaidų nepaskirsto.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

(*duomenys neskkelbtini*) apygardos teismo (*duomenys neskkelbtini*) nutartį panaikinti ir priimti naują sprendimą – laikinai apriboti pareiškėjos (*duomenys neskkelbtini*), gim. (*duomenys neskkelbtini*), valdžią sūnaus (*duomenys neskkelbtini*), gim. (*duomenys neskkelbtini*), atžvilgiu.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Goda Ambrasaitė-Balynienė

Gediminas Sagatys

Dalia Vasarienė